

אף אם המדרסים מצופים בעור³⁶⁶.

כמו כן יש להבחין בין הייחוד במובן הנידון בערך זה לבין יחוד דבר, בדיבור או במחשבה, לשימוש מסויים, שחל עליו תורת כלי או תורת אוכל ומשקה, או שיחוד דבר לשימוש מסויים שאסור בשימושים אחרים.

יולדת – ראה ערך לדה

יום-טוב – ראה ערך מועדים

בערך זה יידונו עקרונות וכללים הנוגעים לדיני ייחוד, וכן פרטי הדינים שיש להם שייכות למצבים רפואיים¹.

ב. גדרים כלליים

יסודות האיסור וחלותו

מקור האיסור – רוב הפוסקים סוברים, שאיסור ייחוד עם אשה שאסורה עליו משום ערוה הוא מן התורה². מקור האיסור הוא מהפסוק 'כי יסיתך אחיך בן אמך וגו' בסתר לאמר³, ודרשת חז"ל, שמכאן רמז לייחוד מן התורה⁴. לשיטה זו יש שכתבו, שאין הוא אלא לאו הבא מכלל עשה, ודינו כעשה⁵, ויש מי שכתב, שאין בו לא לאו ולא עשה, אלא איסור

א. הגדרת המושג

ייחוד הוא מלשון יחד, ומשמעותו בהלכה היא הימצאותם של איש ואשה יחד בבידוד, על פי התנאים וההגדרות ההלכתיים, כפי שיבוארו להלן.

יש להבחין בין ייחוד במובן זה לבין ייחוד מלשון יחידות ואחדות, שמיוחס לקב"ה, שהוא אחד ואין יחיד כייחודו, ומכאן המושגים ייחודו של עולם, ייחוד השם, לשם ייחוד, שיר הייחוד ועוד.

פ ב; טור אבהע"ז סי' כב; ב"ח שם; שו"ת ריב"ש סי' תכה; ארעא דרבנן מע' יו"ד אות רפח; חכ"א קבו א; ערוה"ש אבהע"ז כב ב. וראה באריכות באוצה"פ סי' כב סק"א אות א, ובדבר הלכה סי' א סק"א-ג. [3] דברים יג ז. [4] קידושין פ ב; סנהדרין כא ב; ע"ז לו ב; ירושלמי קידושין ד יא; ירושלמי סוטה א א. וראה בפנ"י קידושין שם. וראה באבות דר"נ פ"ב ה"ב; סמ"ג לאוין קבו; סי' החינוך מ' קפח – שלמדו איסור ייחוד מהפסוק 'איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה' (ויקרא יח ו), וראה מה שכתב בנידון הגרא"י אונטרמן באוצה"פ, הערות בסוף כרך ט, עמ' 260, אות א. וראה במאמרו של הרב ע. ברזון, תחומין, י, תשמ"ט, עמ' 302 ואילך (אות ב). [5] זוהר הרקיע לתשב"ץ, עשין אות עח;

[366] שו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' פג אות ב; שו"ת פאת שדך סי' סא.
[1] פרטים הלכתיים נוספים בדיני ייחוד ניתן למצוא בחיבורים וקבצים מיוחדים להלכות ייחוד: ספר יחוד, הלכותיו בקצרה; דבר הלכה, על הלכות ייחוד; הלכות ייחוד; אוצה"פ סי' כב; שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' מ; דברי סופרים, על שו"ע הלכות ייחוד; אנציקלופדיה תלמודית, כרך כג, ע' ייחוד. [2] ר"ח ע"ז לו ב, וסנהדרין כא ב; רבנו יונה, סנהדרין שם; סמ"ג לאוין קבו; תוס' שבת יג א ד"ה מה, וסוטה ז א ד"ה נדה, וסנהדרין לו א ד"ה התורה; יראים סי' קצב; שו"ת הרשב"א ח"א סי' תקפו, וסי' אלף קעח; הרמב"ן על סי' המצוות שורש ג; שו"ת הרדב"ז ח"ז (הנקרא דברי דוד) סוסי' לב; מאירי קידושין

עם ישראל¹⁶, ואיסור זה הוא גם כאשר האשה חולה¹⁷. אכן, נחלקו הפוסקים אם איסור זה חל גם ביחס לאשה חשובה וקרובה למלכות¹⁸, וכן כשהאשה היא בעלת כוח, או כשנמצא ישראל בסמוך¹⁹.

פנויה וגויה — יש נשים שאינן בכלל עריות, ואסרו חכמים להתייחד עמהן, ואלו הן:

פנויה, שגזרו עליה דוד ובית דינו²⁰. יש אומרים, שהאיסור הוא מגזרת חכמים דווקא כשהיא איננה נידה, אבל בזמנינו שכל הפנויות הן נידות, איסור הייחוד עמן כדין ייחוד עם אשת איש, היינו לשיטת הסוברים שאיסור ייחוד בעריות הוא מן התורה, גם פנויה נידה אסורה מן התורה²¹; ויש הסוברים, שבין פנויה

תורה סתם⁶; יש מי שכתב, שאיסור ייחוד הוא הלכה למשה מסיני⁷; יש מי שסבור, שאיסור ייחוד עם הערווה הוא מדברי קבלה⁸, ונחלקו המפרשים בדעתו, אם כוונתו שהאיסור הוא מן התורה או מדרבנן⁹; ויש מי שסבורים, שאיסור ייחוד הוא מדרבנן¹⁰, אלא שהיא גזרה קדמונית שקדמה לדוד ובית דינו¹¹, ואיסורו חמור משאר איסורי דרבנן¹².

לשיטת הסוברים, שאיסור ייחוד הוא מן התורה — יש הסבורים, שהוא הדין גם בחייבי לאווין מהעריות¹³, והוא הדין בחייבי עשה¹⁴; ויש הסבורים, שבנשים אלו האיסור הוא רק מדרבנן¹⁵.

גוי — אסור לאשה ישראלית להתייחד עם גוי, אפילו במקום שאין איסור ייחוד

א; חזו"א נשים סי' לד אות ו. [14] מנ"ח מ' קפח סק"ב; שו"ת חקרי לב חאבהע"ז סי' יח; שו"ת תורת חסד (לובלין) חאבהע"ז סי' יב אות ג. וראה בשו"ת עמק הלכה סי' י, שתמה על שיטה זו. [15] קרית ספר איסורי ביאה פכ"ב; אפי זוטרי אבהע"ז סי' כב סק"א; עצי ארזים שם סק"א; נתיבות לשבת שם סק"א; שו"ת חקרי לב חאבהע"ז סי' יח; שו"ת תורת חסד (לובלין) חאבהע"ז סי' יב; מנ"ח מ' קפח סק"ב. וראה באוצה"פ סי' כב סק"א אות ג; אבי עזרי על איסורי ביאה כב יב; ס' דברי סופרים ח"ב סי' א. [16] ע"ז כה ב; רמב"ם איסורי ביאה כב ד; טושו"ע אבהע"ז כב ג; שם יו"ד קנג ד. וראה באנציקלופדיה תלמודית, כרך ה, ע' גוי, עמ' שנ-שנא. וראה בשו"ת צור יעקב סי' טז ובשו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' יז, אם איסור זה הוא מן התורה. [17] שו"ת חת"ס חיו"ד סי' עו. [18] ראה טור יו"ד שם; ש"ך שם סק"ב. [19] חזו"א נשים סי' לה אות' א-ב. [20] סנהדרין כא א; ע"ז לו א; רמב"ם איסורי ביאה כב ג; טושו"ע אבהע"ז כב ב. [21] שו"ת

פנ"י קידושין פא א; ביאור הגר"א אבהע"ז סי' כב סק"ד; מנ"ח מ' קפח סק"ב. וראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"א. [6] חקרי לב אבהע"ז סי' יז סוד"ה ולכאורה. [7] נר מצוה (ר"י שיד) ח"א סי' י אות קסב. [8] רמב"ם איסורי ביאה כב ב. [9] ראה מ"מ שם; משל"מ סוטה ב א; ב"ש סי' כב סק"א; עצי ארזים שם סק"ד; שו"ת אמרי כהן סי' כו; שו"ת טו"ד מהדו"ל ח"א סי' ה; שו"ת עין יצחק חאבהע"ז סי' ח סק"ד; ארעא דרבנן מע' יו"ד אות רפח; מנ"ח מ' קפח סק"ב. וראה בסמ"ג לאווין קכו, ובב"י אבהע"ז סי' כב. וכדעת הרמב"ם משמע בלבוש אבהע"ז כב א. וראה עוד באנציקלופדיה תלמודית, כרך כג, ע' יחוד, הע' 31. [10] סמ"ק מ' צט; הגדה בפרישה אבהע"ז סי' מד סקט"ו. וראה בהע' קודמת. [11] עצי ארזים סי' כב סק"ד. [12] שו"ת עין יצחק ח"א חאבהע"ז סי' ח אות ד. [13] פרישה אבהע"ז סי' כב סק"א; ב"ש שם סק"א; פני משה שם סק"א; שער המלך, הל' אישות קונט' חופת חתנים סי' ט; ערוה"ש אבהע"ז כב ב; נתיבות השלום באורחות חיים נתיב ט סע'

והדבר תלוי במצב הצניעות באותו זמן ובאותו מקום, שאם פרוצים בכך, וחשודים על משכב זכור, אסורים בייחוד³⁰.

אין כלל איסור ייחוד עם הנשים הבאות: אמו ובתו³¹, שהייחוד עמהן מותר אפילו בדירת קבע³²; אחותו — יש שאסרו הייחוד עמה³³, יש התיירו רק בדירת ארעי ולא בדירת קבע³⁴, ויש שהתיירו בכל מקרה³⁵; אשתו נידה³⁶.

עונש — העובר על איסור ייחוד, חייב מלקות מרדות³⁷, ומכריזים עליהם שלא זינתה אלא נתייחדה³⁸; אבל מי שנתייחד עם אשת איש, אין מלקים ואין מכריזים על כך, כדי שלא להוציא לעז על בניה³⁹.

טהורה ובין פנויה נידה, אינה אסורה אלא מגזירת חכמים²².

גויה היא בין שמונה עשרה דבר שגזרו תלמידי בית שמאי ובית הלל²³, והכוונה שגזרו על ייחוד עם גויה²⁴. יש מי שכתב, שהיינו דווקא בגויה פנויה, אבל גויה אשת איש איסור הייחוד עמה הוא מן התורה²⁵, ויש שחלקו עליו²⁶.

זכר עם זכר — מעיקר הדין אין איסור ייחוד של זכר עם זכר²⁷, משום 'שהעם הזה הטהור לא תתקפהו תאוותו לשני מעשים אלו (היינו משכב זכור ומשכב בהמה) שהם מחוץ לגדר הטבע²⁸. אכן בדורות האחרונים שרבו הפריצים, יש שכתבו שצריך להתרחק מייחוד עם זכר²⁹,

יד. וראה בח"מ סי' כב סק"ו. וראה עוד בע' מיניות הע' 650 ואילך. [31] קידושין פ ב; רמב"ם איסורי ביאה כב א; טוש"ע אבהע"ז כב א. [32] ראה פרישה אבהע"ז סי' כב סק"ג; ב"ש שם סק"א; ערך שי אבהע"ז שם; משל"מ סוטה א ג סוד"ה קינא; שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' מג; מנ"ח מ' קפח סק"ג; חכ"א קבו יב. [33] הרמב"ם והחינוך השמיטו אחרתו מרשימת הנשים שהייחוד מותר עמהן. [34] ראה הפוסקים בהע' 32 לעיל. [35] דבר הלכה סי' ב סק"ה, בשם החזו"א. וראה באריכות באוצה"פ סי' כב סק"ד, ובשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' פ"כ. [36] סנהדרין לו א; רמב"ם וטוש"ע שם. בטעם ההיתר — ראה תוס' שם ד"ה התורה; יראים סי' קצב; תורת הבית לרשב"א ז ב; רא"ש סוף נידה; ב"י יו"ד סי' קצב ד"ה חתן. וראה באריכות באוצה"פ סי' כב סק"ה. ביחס לקרובות אחרות — ראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ"כ; אוצה"פ סי' כב סק"ד אות' ג-ו. [37] ואם מלקים גם את האשה — ראה שיטות הפוסקים באוצה"פ סי' כב סק"י אות א. [38] קידושין פא א; רמב"ם איסורי ביאה כב ג; סמ"ג לאוין קכו; טוש"ע אבהע"ז כב ב. [39] קידושין שם, מחלוקת;

ריב"ש סי' תכה; מהר"ש אבוהב, ספר הזכרונות, הל' נידה וזכרון י; שו"ת חקרי לב חאבהע"ז סי' יז; שו"ת מהרי"א הלוי ח"א סי' טז; שו"ת טוטו"ד מהדו"ל ח"א סי' ה; מ"ב סי' עה סק"ז; בינת אדם שער בית הנשים סע' יז (כח); נתיבות השלום באורחות חיים נתיב ט, בדרך התשובה סק"ג; ערוה"ש אבהע"ז כב א, ג; הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם חאבהע"ז סי' כב סק"ג. וראה באריכות באוצה"פ סי' כב סק"ח אות ב, ובדבר הלכה סי' א סק"ח. [22] בית משה אבהע"ז סי' כב סק"א; שו"ת אמרי כהן סי' כו-כו. וראה באריכות בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ח סק"ח ופכ"ה סק"א-ג, ובאוצה"פ סי' כב סק"ח אות ב. [23] שבת יז ב. [24] ע"ז לו ב, מחלוקת; רמב"ם איסורי ביאה כב ג; טוש"ע אבהע"ז כב ב; ס' החינוך מ' קפח. וראה בב"ש סי' כב סק"ב; מנ"ח שם סק"ג. [25] מנ"ח מ' קפח סק"ג. [26] שו"ת יד שלום סי' סט אות טו, הובאו דבריו באוצה"פ סי' כב סק"ט אות ג. [27] קידושין פב א; רמב"ם איסורי ביאה כב ב; טוש"ע אבהע"ז סי' כד. [28] רמב"ם פיהמ"ש סנהדרין ז ג. [29] טוש"ע שם. [30] ראה ב"ח אבהע"ז סי' כב; חכ"א קבו

ויש מי שכתב, שדבר זה הוא מחלוקת ראשונים⁴⁸.

ועוד יש הסבורים, שיסוד האיסור הוא מחשש לביאה כדרכה, ולא מחשש לביאה שלא כדרכה, או לחיבוק ונישוק, או שאר ענייני קירוב, אף אם פעולות אלו באשת איש אסורות מן התורה⁴⁹; ויש מי שכתב, שגם לענייני קריבה אלו חוששים לאיסור ייחוד⁵⁰.

ועוד יש שכתבו, שיסוד החשש בייחוד הוא רק לפי המצב הנוכחי, ולא לפי מה שיכול להיות. ולכן מותרים איש ואשה לעמוד זמן רב על יד חלון הפתוח לרשות הרבים, אף על פי שהבית סגור לגמרי, ואין אנו חוששים שיכול לפתותה לעבור למקום סתר; וכן מותר להם לעמוד מול חלון שקוף, אף על פי שיכולים ללכת לקרן זוית, וכיו"ב⁵¹.

יש מי שכתב, שבאיסור ייחוד יש שני גדרים: האחד הוא גדר קריבה לעריות,

שגם בפנויה שנתייחדה אין מכריזים⁴⁰.

אשה שעברה על איסור ייחוד אפילו פעם אחת נקראת עוברת על דת משה⁴¹, אך גם אם לא עשתה האשה על פי סניפי ההיתר הנדרשים למניעת איסור ייחוד, איננה נאסרת על בעלה, שאין אוסרים על הייחוד⁴².

יסוד איסור הייחוד הוא מפני שדבר זה גורם לגלות ערוה⁴³. יש מי שכתב, שיסוד הדין הוא להתרחק ממצב שיש בו אפשרות לבוא לעבירה בעריות, ולפי זה עולה בפשטות, שאיסור ייחוד הוא משום גדר וסייג, שלא יבוא לידי עבירה⁴⁴; ויש מי שכתב, שאיסור ייחוד הוא איסור עצמי⁴⁵.

יש הסבורים, שהאיסור הוא מחשש לבעילת זנות מרצון, בפיתוי ובהסתה, אך לא מחשש לבעילת זנות באונס⁴⁶; יש הסבורים, שהחשש הוא אף מפני האונס⁴⁷;

עיי"ש. [46] פרישה אבהע"ז סי' כב סק"ד, בשיטת הראב"ד; בינת אדם כלל קבו אות טז; חזו"א נשים סי' לה אות ג, ויו"ד סי' סו אות ג; שו"ת אגרות משה חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות יט. [47] ב"ש אבהע"ז סי' כב סק"ד; בית משה שם סק"ג. [48] בי"ח אבהע"ז סי' כב ד"ה והא דנקט, שלדעת הרמב"ם חוששים לאונס, ולדעת הטור אין חוששים לאונס. [49] שו"ת אגרות משה שם אות טז; שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' צא אות כא. [50] שו"ת זקן אהרן ח"ב סי' כט. וראה בדבר הלכה, עמ' כ. בעצם דין חיבוק ונישוק קרובות גדולות וקטנות — ראה הרב י.ה. הנקין, תחומין, כא, תשס"א, עמ' 374 ואילך; הרב ד. קדרון, תחומין, כה, תשס"ה, עמ' 216 ואילך. [51] חזו"א נשים סי' לה אות א; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פי"א סק"ז; שו"ת מנחת שלמה

רמב"ם וטושו"ע שם. וראה באוצה"פ סי' כב סק"ז. [40] מאירי קידושין פא א; טור אבהע"ז סי' כב, שלא הזכיר הכרוה. וראה באוצה"פ סי' כב סק"ב. [41] ב"ש אבהע"ז סי' קטו סק"ב. [42] ראה בשו"ת אגרות משה חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות א. [43] רמב"ם איסורי ביאה כב א; סמ"ג לאוין קבו; ס' החינוך מ' קפח; מאירי קידושין פ ב; טושו"ע אבהע"ז כב א. וראה בשו"ת טוטר"ד מהדו"ל ח"א סי' ה; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פכ"ב סק"א. [44] אוצה"פ סי' כב סק"א סוף אות ז, בשם הגר"י אונטרמן. [45] אבי עזרי על איסורי ביאה כב יב. ובחזו"א שם, חלק עליו, ואף הוא סבור שהוא משום גדר וסייג. וראה עוד בדברי סופרים ח"ב סי' א. וראה בשו"ת שערי יוסף שהוסיף לדון ביסוד איסור ייחוד מחשש שמא יבוא לידי הרצאת זרע לבטלה,

תנאים לחלות האיסור

והשני הוא חשש לתקלה⁵².

מעיקר הדין אסור לאיש לשהות יחד עם אשה האסורה עליו במקום מבודד וסגור.

פתח פתוח לרשות הרבים – אם במקום שהם נמצאים יחד יש פתח פתוח לרשות הרבים, אין חוששים משום ייחוד⁵⁸, ואין איסור ייחוד אפילו לכתחילה⁵⁹.

חלון הפתוח לרשות הרבים, דינו כפתח פתוח⁶⁰. אכן, דבר זה מועיל למניעת איסור ייחוד רק אם אפשר לראות דרכו את הנעשה בתוך החדר, כגון שהוא בגובה שיכולים אנשים לראות דרכו את המתרחש בבית, או להרגיש מה שנעשה באותו חדר⁶¹, ודווקא בחלון שקוף⁶². יש מי שכתב, שאפילו החלון למעלה מקומת איש, וצריך כסא לעמוד עליו כדי לראות בתוך החדר, יש להקל, אם מדובר בבית דירה וביום⁶³.

ייחוד ופיקוח נפש – יש מהפוסקים הסבורים, שאין איסור ייחוד באשת איש נדחה אפילו בפיקוח נפש, מפני שהוא מאבזרייהו של גילוי עריות⁵³; יש הסבורים, שאיסורי לאו אינם בגדר אבזרייהו של גילוי עריות, ולכן איסור ייחוד נדחה מפני פיקוח נפש⁵⁴; ויש מי שכתב, שאף אם איסורי לאו נכללים באבזרייהו של גילוי עריות, בכל זאת אין איסור ייחוד כלול בזה, כי אין בו כלל מעין העבירה עצמה⁵⁵.

יש מי שכתב, שבאיסורי ייחוד מדרבנן, כגון בפנויה, או בשתי נשים וכיו"ב, אין בזה גדר אבזרייהו של גילוי עריות לכל הדעות⁵⁶; וכן יש שכתבו, שאם אין הייחוד דרך חיבה, אלא לאיזה צורך אחר, כגון נסיעה לבית חולים, אין זה בגדר אבזרייהו של גילוי עריות לכל הדעות, אף על פי שהדבר אסור משום ייחוד⁵⁷.

אות ד. [58] קידושין פא א; רמב"ם איסורי ביאה בב יב; טושו"ע אבהע"ז כב ט. [59] ראה להלן הע' 90 ואילך, בבעלה בעיר. וראה בשער יוסף בשו"ת סי' ג, שבפתח פתוח גם רש"י מודה שהיה יתר הוא לכתחילה, אמנם בשו"ת נשמת כל חי ח"ב סי' א, נסתפק בכך. וראה באוצה"פ סי' כב סקל"ה אות א; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פי"א סקכ"א. וראה בערוה"ש אבהע"ז כב ו, ומה שתמה עליו בשו"ת ציץ אליעזר שם. [60] שו"ת נובי"ק חאבהע"ז סי' עא; שו"ת יד יצחק ח"ג סי' רכ אות ב; מסגרת השולחן על קיצושו"ע סי' קנב סק"י. [61] שו"ת אגרות משה חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות ב; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פי"א סק"ח. [62] שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רג אות ז. [63] שו"ת מהרש"ם ח"ב במפתחות סי' עו. וראה בשו"ת ציץ אליעזר שם.

שם. [52] צפנת פענח, איסורי ביאה כא ד. [53] שו"ת צור יעקב סי' טז; פסקי תשובה, ח"א דיי"ג ע"א הע' ל; שו"ת זרע אברהם חיו"ד סי' ה. וכן משמע משו"ת טוטו"ד מהדו"ק סי' קצב. וראה באוצה"פ סי' כב סק"א אות ז. וראה עוד בע' פקוח נפש הע' 128-129. [54] שו"ת שם אריה חאבהע"ז סי' לג; זר זהב על או"ה כלל נט אות ב; עיון יעקב סנהדרין כב; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פי"א סקט"ז; תורת היולדת פי"ד הע' ד. וכן משמע בתוספת יוהכ"פ יומא פב א; שו"ת חות יאיר סי' קפב. [55] הגרא"י אונטרמן, קול תורה, כסלו תשי"ט, הובאו דבריו באוצה"פ סי' כב סק"א סוף אות ז. וראה שם בהערות לכרך ט, עמ' 260, אות א. [56] שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פי"א סקי"ב-י"ג. [57] שו"ת שם אריה חאבהע"ז סי' לג; שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' לח

דין ייחוד⁶⁹; יש הסבורים, שצריך להיות פתוח ממש⁷⁰; ויש הסבורים, שהדבר תלוי במקום, שאם הדרך היא שבאים ויוצאים אנשים, גם בלא הודעה מוקדמת, אין איסור ייחוד כאשר הדלת סגורה אך לא נעולה, ואם אין באים שם אנשים, הרי גם כשהדלת סגורה בלבד יש איסור ייחוד⁷¹. ומכל מקום, גם האוסרים בפתח סגור ולא נעול, יודו להתיר בצירוף סניפים אחרים, כגון בעלה בעיר⁷².

אם הדלת נעולה, אבל יש מפתח לחדר בידי אחד מבני הבית, או אדם כשר, ויכול להיכנס בכל עת, דינו כפתח פתוח⁷³, ואף אם כעת לא נמצא האיש עם המפתח⁷⁴.

פתח פתוח מועיל רק ביום, אבל לא כלילה⁷⁵. יש מי שכתב, שהכוונה אחרי 2-3 שעות מתחילת הלילה⁷⁶; ויש מי שכתב, שהכוונה עד שעה עשר בערב,

יש מי שכתב, שפתח פתוח מועיל דווקא אם הוא פתוח לרשות הרבים, אבל אם הוא פתוח לחצר שגרים בו רק שלושה בני אדם, איננו מועיל⁶⁴; יש מי שכתב, שאם גרות בחצר רק נשים, אין זה מועיל, אבל אם גרים שם גם אנשים, ובפרט אם נמצא שם שכן עם אשתו, אין איסור ייחוד⁶⁵; ויש מי שכתב, שהכל תלוי בנסיבות המקרה, שאם מתייראים שבכל עת יבוא אדם לחדר, הרי זה מועיל, ואם לאו — אין זה מועיל⁶⁶.

פתח שהוא נעול איננו מציל מאיסור ייחוד. אמנם יש מי שכתב, שאם נכנסים ויוצאים אנשים, הדבר מועיל גם כאשר הפתח נעול⁶⁷; ויש מי שכתב, שלעניין ייחוד לא מועיל מה שנכנסים ויוצאים אנשים אם הפתח נעול⁶⁸.

אכן נחלקו הפוסקים בפתח סגור ולא נעול — יש הסבורים, שבמצב כזה אין בו

חאו"ח ח"א סי' מח; רד"ל, הגהות סוף קידושין; אפי זוטרי אבהע"ז סי' כב סק"כ. וראה באריכות באוצה"פ סי' כב סקל"ה אות ב. וראה במאמרו של הרב ע. ברזון, תחומין, י, תשמ"ט, עמ' 302 ואילך, אות א. [71] שו"ת בנין ציון סי' קלח; שו"ת ברית יעקב ח"ב סי' נה; בית דוד סי' כה; שו"ת אגרות משה חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות ד. [72] שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רג אות ד. וראה עוד בשו"ת מנחת שלמה ח"ג סי' קג אות יג, בענין נתינת נייר במקום הסגירה של הפתח, עיי"ש. [73] שו"ת דובב מירשים ח"א סי' ה; ההלכה במשפחה פט"ז סעי' יז, בשם החזו"א. [74] שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' מ פ"ב, פ"ח ופכ"ג. [75] כנה"ג אבהע"ז סי' כב הגה"ט אות י; חכמת אדם קבו ז; קיצושו"ע קנב ה; ברכי יוסף אבהע"ז סי' כב אות י; שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רג אות ה. וראה בשו"ת חת"ס חאבהע"ז ח"ב סי' צו. [76] כנה"ג שם. וראה בשו"ת ישכיל עבדי

[64] שו"ת בנין ציון סי' קלח, בשם הבית מאיר. [65] שו"ת נחפה בכסף ח"ב חאבהע"ז סי' יא; שער יוסף בשו"ת סי' ד. [66] שו"ת בנין ציון שם. וראה בחכמת אדם קבו ז, שנשאר בצ"ע בדין זה. וראה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ד סי' ג, ובאוצה"פ סי' כב סקל"ה אות ו. [67] שו"ת אגרות משה חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות ד. [68] שו"ת מהרי"ל דיסקין בקו"א אות ר. [69] רבנו יונה, ס' היראה אות רלד-רלז; שו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף רנא; שו"ת הרדב"ז ח"א סי' קכא; שו"ת מבי"ט ח"א סי' רפז; עצי ארזים אבהע"ז סי' יא סק"ד; שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' עו במפתחות; דבר הלכה סי' ג סק"ב, בשם החזו"א, והגאון מטשעבין; הר צבי, טור אבהע"ז סי' יא. וראה עוד בס' יחוד, עמ' כז; שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' מ פכ"ג; שו"ת וישב משה ח"א סי' לד. [70] שו"ת רעק"א סי' ק-קא; בית מאיר, הובא בשו"ת רעק"א שם סי' ק; שו"ת בית שלמה

שיש בעיר עדיין תנועת אנשים⁷⁷; ולעומתם יש מי שכתב, שפתח פתוח מועיל גם בשעות המאוחרות של הלילה, בתנאי שיש אור בבית, אבל אם שרויים באפילה, יש איסור ייחוד גמור, אפילו כשהפתח פתוח לגמרי⁷⁸. עניני מסחר וכיו"ב⁸⁹.

אשה שבעלה בעיר — אין עמה איסור ייחוד⁹⁰, והוא-הדין בארוסה, שאין בה איסור ייחוד כשהארוס בעיר⁹¹. בטעם ההיתר של בעלה בעיר — יש אומרים, שהוא מפני שהיא מתייראת שמא יבוא עכשיו⁹²; ויש אומרים, שהוא עניין רגשי, שפחד בעלה עליה כשהוא באותה העיר, אפילו אם איננו יכול לבוא עכשיו⁹³.

יש מי שסבור, שבעלה בעיר מועיל לשמור מן הייחוד רק בדיעבד⁹⁴, אך רוב

פתח פתוח אם מועיל גם במי שעסקו עם הנשים — ראה להלן.

יש מי שכתב, שפתח פתוח מועיל גם בפרוצים כמו בכשרים⁷⁹; ויש שכתבו, שבפרוץ לא מועיל⁸⁰, אך בפתוח ממש נהגו להקל⁸¹.

יש מי שכתבו, שלא מועיל פתח פתוח לעניין ייחוד עם מי שלבו גס בה⁸²; ויש אומרים שמועיל⁸³. אך בפתוח ממש המנהג להקל⁸⁴. בהגדרת גס בה⁸⁵ יש

עיקר, תירגם 'גסה' במונח 'פרייוו'. וראה בס' אוצר לעזי רש"י, עירובין מז א (544), שהכוונה ליחס חופשי בין בני אדם, ובפרט בין גבר לאשה, שאין ביניהם מחיצת נימוסים. [86] רש"י קידושין פב א ד"ה כל שעסקו. וראה בגמ' קידושין שם, ובתנא דבי אליהו רבא, יח ס — דוגמאות למי שעסקו עם הנשים. [87] רש"י קידושין שם ד"ה שושבינתיה. [88] רמב"ם איסורי ביאה כב יב; טושו"ע אבהע"ז כב ח. [89] ערוה"ש אבהע"ז כב ו. וראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ב סק"ב-ג. [90] קידושין פא א; רמב"ם איסורי ביאה כב יב; טושו"ע אבהע"ז כב ח. [91] הפלאה, קונט' אחרון סי' קטו סק"א; דבר הלכה סי' ז סק"ט. וראה בדברי סופרים ח"ב סי' כא. [92] על פי שיטת רש"י קידושין שם. וראה הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בס' ועלהו לא יבול, ח"ב עמ' קפד. וראה עוד במאמרו של הרב ע. ברזון, תחומין, י' תשמ"ט, עמ' 302 ואילך, אות' א-ב. [94] רש"י

ח"ד סי' ג אות' ד-ה. [77] דבר הלכה סי' ג סק"ד, בשם החזו"א. [78] שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"א סק"ו. [79] שער יוסף, בשו"ת סי' ג; אוצה"פ סי' כב סקל"ה אות' יא. [80] רבנו יונה בס' היראה; רבנו ירוחם נתיב כג א. [81] ההלכה במשפחה, פט"ו הע' 36. [82] רבנו ירוחם, ח"א נתיב כג, בשם הרמ"ה; ח"מ אבהע"ז סי' כב סק"ג; ב"ש שם סק"ג; ערוה"ש אבהע"ז כב ו; שו"ת אגרות משה אבהע"ז ח"ד סי' סה אות' ט. [83] ט"ז אבהע"ז סי' כב סק"ח; החיד"א בשער יוסף, בשו"ת סי' ג, בברכי יוסף אבהע"ז סי' כב אות' ו, בשיורי ברכה, סי' כב, ובשו"ת יוסף אומץ סי' צז; מסגרת השולחן על קיצושו"ע סי' קנב סק"י. וראה עוד בדבר הלכה סי' ג סק"ט; אוצה"פ סי' כב סקל"ה אות' יג; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ב. ביחס לשיטת שו"ת תרומת הדשן סי' רמד בנידון — ראה בח"מ, ב"ש, ט"ז, שם; שו"ת ציץ אליעזר שם סק"ד; אוצה"פ שם. [84] ההלכה במשפחה, פט"ו הע' 36. [85] רש"י סוכה כא א ד"ה כל

אם ליבו גס בה, אסור להתייחד עמה גם כשבעלה בעיר¹⁰⁰.

יש מי שכתב, שבעלה בעיר לא מועיל במי שהוא פרוץ¹⁰¹, אך רוב הפוסקים סבורים, שבעלה בעיר מועיל גם בפרוץ¹⁰².

נחלקו הפוסקים, אם בעלה בעיר מועיל בייחוד עם גוי — יש הסבורים, שבמקרה זה לא מועיל¹⁰³; ויש הסבורים, שאף במקרה כזה מועיל¹⁰⁴.

בהגדרת העיר לדין בעלה בעיר, כתבו הפוסקים שאפילו ערים גדולות כמו ניו-יורק ולונדון דינן כמו עיר אחת, כיוון שרשות אחת מנהלת את כל חלקי העיר,

שבתנאי זה מותר הפוסקים סבורים, שבתנאי זה מותר לכתחילה⁹⁵.

יש מי שכתב, שדין בעלה בעיר הוא דווקא בביתה, אבל כשהיא הולכת למקום אחר באותה העיר, ואין המקום ידוע לבעל, יש איסור ייחוד, גם כשבעלה בעיר⁹⁶; אך רוב הפוסקים מתירים בבעלה בעיר, אפילו בבית אחר⁹⁷.

אם הבעל נתן רשות לאשתו ללכת ולדבר עם איש אחר במקום סגור — יש הסבורים, שבכך מתבטל ההיתר של בעלה בעיר, ואסורה בייחוד⁹⁸; אך רבים מהפוסקים מתירים גם במצב זה מדין בעלה בעיר⁹⁹.

אגרות משה חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות כא, שיש להחמיר כדעתו, אלא שבשעת הדחק אין לאסור. [99] שיורי ברכה לחיד"א אבהע"ז סי' כב; שו"ת בנין ציון סי' קלח; שו"ת דובב מישרים ח"א סי' ה; דבר הלכה סי' ז סע"ג, בשם החזו"א. וכתב שם, שכן משמע משו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תפא. וראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ה סק"ז-ח, ובאוצה"פ סי' כב סקל"א אות ג. [100] קידושין פא א; רמב"ם איסורי ביאה כב יב; טוש"ע אבהע"ז כב ח; ערוה"ש אבהע"ז כב ו. וראה בכסא אליהו אבהע"ז סי' כב אות ב; שו"ת בית יהודה עייאש חאבהע"ז סי' יג; שו"ת יוסף אומץ סי' צז; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ב סק"ז-ז; אוצה"פ סי' כב סקל"ב — בשיטות הראשונים בנידון. וראה לעיל הע' 85 בהגדרת 'גס בה'. [101] סי' תאוה לעינים, הובא בשער יוסף להחיד"א סי' ג; לחם סתרים, ע"ז כה ב. וראה בדברי סופרים ח"ב סי' כג. [102] ראה באוצה"פ סי' כב סקל"א אות ו. [103] תאוה לעינים, קידושין סי' שלב, ובלחם סתרים, ע"ז כה ב; שער יוסף, בשו"ת סי' ג. [104] נוה שלום דקכ"ג ע"ג; שו"ת נשמת כל חי ח"ב סי' א. וראה באוצה"פ סי' כב סקל"א אות ז.

קידושין פא א ד"ה בעלה; ב"ח אבהע"ז כב. וראה בדבר הלכה סי' ג סוף הגהה"ה א, והגהה"ה מח; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ד; דברי סופרים ח"ב סי' כב. [95] תוס' קידושין פא א ד"ה בעלה; רמב"ם איסורי ביאה כב א; שו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תפא; טוש"ע אבהע"ז כב ח; לבוש שם; יש"ש קידושין פ"ד סי' כא. אך ראה בח"מ וב"ש שם, שהעתיקו מחלוקת רש"י ותוס' בלי להכריע, וראה בשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רג, שלהלכה קיימ"ל כרוב הראשונים שמותר לכתחילה. וראה באריכות באוצה"פ סי' כב סקל"א אות א, ובדברי סופרים שם. [96] חכמת אדם קבו ו, ובבינת אדם שם סי' יז; נתיבות לשבת אבהע"ז סי' כב סק"ד-ה. וראה מה שכתבו בשיטה זו בשו"ת אגרות משה חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות כא; שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רג אות א. וראה בדבר הלכה סי' ז ס"ב, ובאוצה"פ סי' כב סקל"א אות ב, רשימת הסוברים כשיטה זו. [97] חיד"א בשו"ת ברכה אבהע"ז סי' כב ובשו"ת יוסף אומץ סי' צז; דבר הלכה, בשם החזו"א. וראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ה, ובאוצה"פ סי' כב סקל"א אות ב. [98] חכמת אדם קבו ו, ובבינת אדם, שער בית הנשים סי' טז (כו). וראה בשו"ת

ולעומת זאת שתי ערים, אף אם הן סמוכות זו לזו, כמו תל אביב ורמת גן, דינן כשתי ערים¹⁰⁵; ויש מי שכתבו, שגם שתי ערים סמוכות, אם הן כעיר אחת ללא רווח ביניהן, כמו תל-אביב, רמת-גן ופתח-תקווה בימינו, דינן כעיר אחת¹⁰⁶.

בעלה בעיר מועיל גם כשהבעל הוא סומא¹¹². וכן מועיל דין בעלה בעיר, גם אם הבעל מחוסר הכרה ונוטה למות, ועל כל פנים אם הוא נמצא באותו בית¹¹³.

אשה שבעלה בעיר, ונמצאת עמה עוד אשה, שאין בעלה בעיר – יש מי שכתב, שיש איסור ייחוד ביחס לאשה שאין בעלה בעיר, ולא מועיל שנמצאת עמה אשה שבעלה בעיר¹¹⁴; ויש הסבורים, שמותר לכתחילה להתייחד עמן, גם אם יש ביניהן בלתי נשואות, כל שיש שם אשה אחת שבעלה בעיר¹¹⁵.

איש שאשתו בעיר – נפסק להלכה שאיש שאשתו עמו, הרי זה מותר

אם הבעל נמצא בעיר, אך הוא מרוחק מאד, או שהוא שכיר בעבודתו, וידוע שלא יוכל להגיע למקום שבו נמצאת אשתו – יש הסבורים, שמתקיים איסור ייחוד, למרות שהוא בעיר¹⁰⁷; יש מתירים מדין בעלה בעיר גם בתנאים אלו¹⁰⁸; יש מי שכתב, שהוא תלוי במחלוקת הראשונים בהגדרת היתר בעלה בעיר, ומכל מקום בערים גדולות כמו לונדון וניו-יורק, ובעיקר בזמנינו שפריצים שכיחים מאד, יש להחמיר לכל הדעות¹⁰⁹; יש מי שכתב, שגם כשידוע שהבעל לא חוזר במשך היום מעבודתו, הרי בצירוף פתח סגור ולא נעול, או שיש מפתח לבני המשפחה, יש להקל¹¹⁰; ויש מי שחילקו, שאם הוא נמצא במקום רחוק, אבל יכול בכל עת

[109] שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' קפ אות א; שם ח"ה סי' רג אות ג. [110] שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' קמב. [111] שו"ת אגרות משה חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות' ז, כא; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ו. [112] שער יוסף בשו"ת סי' ג; רד"ל, סוף קידושין; אור שמח איסורי ביאה כב יב. וראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ג סק"ו. [113] דבר הלכה, בשו"ת בסוף הספר סי' ד. [114] אור שמח איסורי ביאה כב יב. וראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ו. [115] שו"ת נחפה בכסף ח"ב חאבהע"ז סי' יא; חכמת אדם כלל קכו בבינת אדם סי' יז; מקנה קידושין פא א ברש"י ד"ה בעלה; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ו.

[105] עזר מקודש, אבהע"ז סי' כב סוסע"ה; דבר הלכה סי' ז סכ"א, וההלכה במשפחה פט"ו סע' כג, בשם החזו"א. [106] הגרש"ז אויערבאך והגר"י נויבירט, הובאו דבריהם בנשמת אברהם חאבהע"ז סי' כב סק"ט. [107] כסא אליהו אבהע"ז סי' כב אות א; חפץ חיים בספרו נצח ישראל; שו"ת עמודי אור סי' צה אות יב; אפי זוטרי אבהע"ז סי' כב סק"ח. [108] החיד"א בשו"ת ברכה אבהע"ז סי' כב, ובשו"ת יוסף אומץ סי' צז; המקנה קידושין פא א ד"ה בעלה, ובנתיבות לשבת אבהע"ז סי' כב סק"ה; שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' ח; דבר הלכה סי' ז סע"ד, בשם החזו"א; שו"ת דובב מישרים ח"א סי' ה. וראה עוד באוצה"פ סי' כב סקל"א אות ד.

מי שהוא פרוץ — יש שכתבו, שאף אז אין איסור ייחוד עם אשה אחרת כשאותו עמו¹²⁵; ויש מי שכתב, שבמקרה זה לא מועילה אשתו עמו להצילו מאיסור ייחוד¹²⁶.

אם מועיל ההיתר של אשתו עמו גם במי שעסקו עם הנשים — ראה להלן.

נשים שמתור להתייחד עמהן, כגון אמו או בתו — יש הסבורים, שדינן כדין אשתו עמו, ואין איסור ייחוד עם אשה אחרת כשהן עמו¹²⁷; יש שכתבו, שדווקא אשתו עמו מהווה שמירה, אבל נשים אחרות אינן מועילות למנוע איסור ייחוד¹²⁸; יש שהסתפקו בדין זה¹²⁹; ויש מי שכתב להקל לכל הפחות באיסורי ייחוד דרבנן, כגון פנויה טהורה, או שתי נשים, שאז אמו או בתו מועילות, וכן כשבתו ואמו נמצאות יחד¹³⁰.

להתייחד, מפני שאשתו משמרת¹¹⁶. יש שכתבו, שצריך דווקא שאשתו תהיה עמו, ולא די שהיא בעיר¹¹⁷; יש שכתבו, שאין הבדל בין איש לאשה, ואם אשתו בעיר, אין איסור ייחוד¹¹⁸; יש מי שכתב, שדווקא אם נמצא בביתו אין איסור ייחוד כשאותו בעיר, ולא דווקא עמו ממשי¹¹⁹; ויש מי שכתב, שאין להשוות לגמרי בין אשתו בעיר לבין בעלה בעיר, ואין להקל לאיש אם הייחוד הוא בידיעת אשתו¹²⁰.

אם אשתו ישינה — יש מי שכתב שלא מועיל לשומרו מהייחוד¹²¹; ויש שמשמע מהם, שאף אם אשתו ישינה, הרי זו שמירה¹²².

אם אשתו סומא — יש מי שכתב, שאין היא מצילתו מדין ייחוד¹²³; ויש שהתירו גם באשתו סומא¹²⁴.

מחצית השקל יו"ד סי' קצב ס"ד. [124] דבר הלכה סי' ו' סק"ח; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ' פי"ג סק"ו. [125] ב"י ובי"ח יו"ד קנג; ט"ז שם סק"ד; עצי ארום אבהע"ז סי' כב סק"ד; מקנה קידושין פ' ב. וראה בדברי סופרים ח"ב סי' יח. [126] שער יוסף בשו"ת סי' א, בדעת התוס'. וראה באוצה"פ סי' כב סק"ז אות ה, ובשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ' פי"ז באריכות. [127] שו"ת חיים ושלום סי' יט; דבר הלכה, עמ' ק, בשם החו"א; ההלכה במשפחה פט"ו ס"ל, בשם בעלי הוראה; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ' פי"ד. [128] נתיבות לשבת אבהע"ז סי' כב אות ד; שו"ת יוסף אומץ סי' כו. [129] סי' זכור לאברהם ח"ג אבהע"ז אות יחוד; עזר מקודש אבהע"ז סי' כב ס"א. וראה בשו"ת בית שלמה (סקאלא) חאו"ח סי' מח, שנוטה להקל, ומכל מקום סיים, שאינו אומר בזה לא איסור ולא היתר, ובשעת הדחק המקיל לא הפסיד. [130] שו"ת ציץ אליעזר שם. וראה עוד בנידון

[116] קידושין פ' ב; ע"ז כה ב; רמב"ם איסורי ביאה כב ד; טושי"ע אבהע"ז כב ג. [117] שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קמח; עזר מקודש אבהע"ז סי' כב ס"ה; ארץ צבי ותאומי צביה, שם סק"ט; בית משה שם סק"ט; לחם יהודה, תלמוד תורה ב' ד; שו"ת אגרות משה אבהע"ז ח"ד סי' סה אות ו. וכן משמע מהמאירי קידושין פ' ב על המשנה; טושי"ע אבהע"ז כב ג. [118] ב"ש סי' כב סק"ב; ערוה"ש אבהע"ז כב טו; שו"ת דובב מישרים, ח"א סי' כה; שערים המצויינים בהלכה סי' קנב סק"ו. וכן משמע מכס"מ תלמוד תורה ב' ד. [119] שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' ט אות ח. וראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ' פ"ט. [120] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם אבהע"ז סי' כב סק"ד. [121] אפי זוטרי אבהע"ז סי' כב סק"ח. [122] מאירי קידושין פ' ב; עזר מקודש סי' כב סוסע"ה; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ' פי"ג; שו"ת יד יצחק ח"ג סי' רכ. [123] אפי זוטרי אבהע"ז סי' כב סק"ח;

מי שגר עם אשה ללא חופה וקידושין — יש מי שכתב, שמכל מקום מצילה מאיסור ייחוד, כדין אשתו עמו ובעלה בעיר¹³¹; ויש מי שכתב, שאין היא מצילה מפני ייחוד, ואין לה דין של אשתו עמו¹³².

גוי, אף על פי שאשתו עמו, אסור לישראלית להתייחד עמו¹³³, ואפילו יש שם גויים רבים ונשותיהם עמהם¹³⁴.

אשה עם תינוקת — מותר להתייחד עם אשה, כשנמצאת עמה תינוקת קטנה, שיודעת טעם ביאה, ואינה מוסרת עצמה לביאה¹³⁵. תחילת שיעור קטנה לעניין זה — יש שכתבו, שהוא משלוש שנים ולמעלה¹³⁶; יש שכתבו, שהוא מבית חמש או שש שנים¹³⁷; יש מי שכתב, שאינו תלוי בגיל אלא בהתפתחות השכלית של כל קטנה¹³⁸; ויש מי שכתב, שהשיעור הוא כל שמתביישת לעמוד ערומה לפני אנשים¹³⁹. ושיעור סוף זמן קטנה, שעד אז איננה מוסרת עצמה לביאה — יש שכתבו, שהוא מגיל תשע שנים ויום אחד¹⁴⁰; ויש שכתבו, שהוא עד גיל שתים

עם הנשים — ראה להלן. נחלקו הפוסקים אם מועילה שמירת תינוקת להתייחד עם גוי¹⁴⁵.

וכן נחלקו הפוסקים במקרה שהתינוקת היא בתה של האשה — יש מי שכתב, שלא מועיל¹⁴⁶; ויש מי שכתב, שמועיל גם בבתה¹⁴⁷.

עסקו ומלאכתו עם נשים — כל שעסקו ומלאכתו עם הנשים, לא יתייחד עם

אבהע"ז כב; זכור לאברהם אות יו"ד ע' יחוד. וראה בעצי ארוזים אבהע"ז סי' כב סקט"ו, שתמה על הב"ח. [141] עזר מקודש אבהע"ז סי' כב ס"ג; שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' קלא. [142] המקנה קידושין פב א ד"ה בגמ', ובנתיבות לשבת אבהע"ז סי' כב סק"ז; תפארת ישראל על הל' נידה סי' קצב ס"ד; חכמת אדם קכו ט. וראה עוד באוצה"פ סי' כב סקמ"ג, וסקמ"ד אות ב, ובדברי סופרים ח"א סקקי"ב. [143] רמ"א שם ה; ב"ש שם סק"ט. [144] תוס' ע"ז כה ב ד"ה לא צריכא. וראה באוצה"פ סי' כב סקמ"א אות ב. [145] ראה באוצה"פ סי' כב סקמ"א אות ג. [146] שו"ת מהר"ם זיסקינד סי' כו. [147] שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פט"ז אות ה.

זה באוצה"פ סי' כב סקי"ז אות ח. [131] שו"ת ישכיל עבדי ח"ה סי' כה. [132] שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פי"ז סק"ט. [133] ע"ז כה ב; רמב"ם איסורי ביאה כב ד; טוש"ע אבהע"ז כב ג. [134] טוש"ע יו"ד קנ"ד. [135] קידושין פא ב; רמב"ם איסורי ביאה כב ט; טוש"ע אבהע"ז כב י. [136] המקנה קידושין פב א ד"ה בגמ'; פורת יוסף ח"א סי' כט אות ב. [137] ראה בשו"ת פורת יוסף סי' כח, ובשו"ת ישכיל עבדי ח"ה אבהע"ז סי' כב. וראה באוצה"פ סי' כב סקמ"ד אות א. [138] שו"ת ישכיל עבדי שם. [139] שו"ת בית שלמה (סקאלא) חאו"ח סי' מח. וראה באריכות בדברי סופרים ח"א סקקי"ב, וח"ב סי' כה. [140] בי"ח

אשה אחת עם שני אנשים ויותר — יש הסבורים, שאיסור ייחוד במקומו עומד, אלא אם כן אשתו של אחד מהם שם¹⁵⁵; אך רוב הפוסקים סבורים, שמותר לאשה אחת להתייחד עם שני אנשים כשרים, והיינו סתם אנשים כשרים הם כל עוד לא הוחזקו כפרוצים, אבל כפרוצים אסורה להתייחד אפילו עם עשרה¹⁵⁶.

שיעור ייחוד — יש הסבורים, שאין איסור ייחוד בפחות משיעור שיכול לבועלה, אף אם הוא שיעור של חיבוק ונישוק, ואין בזה כלל דין של חצי שיעור¹⁵⁷, ולמדו השיעור מדין סתירה בסוטה¹⁵⁸, שהוא כדי לצלות ביצה ולגומעה. יש מי שכתב, שאם לבו גס בה, השיעור הוא כדי לצלות ביצה ולגומעה, בתוספת זמן הצריך לשכב, להתפשט, ולהתלבש בתיקון הבגדים כדרך ההולכים בשוק; ואם אינו גס בה, צריך תוספת זמן

הנשים¹⁴⁸, ויש מי שכתב, שלאיש כזה אסור להתייחד עם נשים משום פרנסה בשום פנים¹⁴⁹.

פתח פתוח מועיל לשמור מפני הייחוד גם במי שעסקו עם הנשים¹⁵⁰.

יש הסבורים, שאם אשתו עמו, מועיל להתיר ייחוד אפילו במי שעסקו עם הנשים¹⁵¹; ויש הסבורים, שגם אם אשתו עמו אסור להתייחד¹⁵².

נחלקו הפוסקים אם מועיל ההיתר של אשה ותינוקת למי שעסקו עם הנשים¹⁵³.

אם הם שנים או יותר, נחלקו הפוסקים אם גם אז אסורה להתייחד עמהם, או שמותר להתייחד אפילו אם עסקיהם עם הנשים¹⁵⁴.

סק"כ-סקכ"ז; שו"ת אגרות משה חאבא"ע ח"ד סי' סה. [155] רמב"ם איסורי ביאה כב ח. בשיטת הרמב"ם בנידון ראה רמב"ם אבל ב' ו' מ"מ וכס"מ בהל' איסורי ביאה, לח"מ בהל' אבל, משל"מ סוטה א ג, שו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קפב, שער יוסף להחיד"א שו"ת סי' ד; שו"ע אבא"ע ח"ב ה. [156] ר"ף ור"ן, קידושין פא א; שו"ת הרשב"א ח"א סי' תקפו וסי' אלף קפב; רא"ש קידושין פ"ד סי' כא; יש"ש קידושין פ"ד סי' כא; רבנו ירוחם, ח"א נתיב כג; טור ובי"ח אבא"ע ח"ב; רמ"א אבא"ע ח"ב כב ה; פרישה שם סק"ח. וכן משמע שיטות הרמב"ן, הריטב"א והמאירי — קידושין שם. וראה באריכות בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פ"ג, ובדברי סופרים ח"ב סי' יא-יב. [157] שו"ת אמרי אש חאבא"ע ח"ד סי' סה קז; שו"ת אגרות משה חאבא"ע ח"ד סי' סה אות טז; שו"ת מנחת שלמה סי' צא אות כב; שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' צד; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פכ"ב. [158] סוטה ד א;

[148] קידושין פב א; רמב"ם איסורי ביאה כב ח; טשו"ע אבא"ע ח"ב ז. וראה באוצה"פ סי' כב סקכ"ט אות א, מחלוקת הראשונים, אם מי שעסקו עם הנשים גרוע משאר אנשים, או עדיף מהם. [149] רמב"ם בפיהמ"ש שם. וראה ברמב"ם ובטשו"ע שם. וראה ברא"ש קידושין פ"ד סי' כז, בשם הר"ח. וראה לעיל הע' 58 בהגדרת גס בה. [150] שער יוסף, בשו"ת סי' ג; שו"ת חקרי לב חאבא"ע ח"ד סי' יט. [151] רמב"ם איסורי ביאה כב ח; טשו"ע אבא"ע ח"ב ז; לבוש שם. [152] תוס' קידושין פב א ד"ה לא יתיחד; מאירי קידושין פב א; יש"ש קידושין פ"ד סי' כח; סמ"ק סי' צט; הגה' הגר"א קידושין פ ב; שער יוסף בשו"ת סי' א. וראה עוד באוצה"פ סי' כב סק"ל אות א. [153] ראה באוצה"פ סי' כב סקמ"א אות א. [154] ראה באוצה"פ סי' כב סקכ"ט אות ב, וסק"ל אות ב, בשיטות הפוסקים. ובדין ייחוד עם הרבה נשים — ראה באריכות באוצה"פ סי' כב

כדי לרצותה, שהוא שיעור לא קבוע¹⁵⁹; ויש מי שכתב, ששיעור טומאה הוא בערך חמש דקות¹⁶⁰. אכן, אם הייחוד הוא במקום ובתנאי שיכולים לשהות שם כשיעור טומאה, אף אם מאיזה סיבה לא שהו שיעור שלם, כגון שנמלכו בדעתם, או שבדרך מקרה נכנסו לשם אנשים ועקב כך נפסק הייחוד, הרי הם עברו על איסור ייחוד מן התורה על כל רגע ורגע שהם שוהים יחד, גם לפני ששהו כשיעור טומאה, ואף לוקים על כך¹⁶¹; ויש מי שכתבו, שיש איסור ייחוד גם בשהייה מועטת, אפילו פחות משיעור ביאה¹⁶².

ג. פרטי דינים

ביקור אשה אצל רופא-גבר

הנוהג בעולם העתיק ובין דתות אחרות — בעולם העתיק ובימי הביניים היו הנשים נבדקות בדרך כלל על ידי רופאות, ורק במקרים נדירים נקראו רופאים לטפל בנשים. גם האיסלם והנצרות התנגדו לבדיקות נשים על ידי רופאים-גברים¹⁶⁶.

נתונים על חריגות בימינו — יש לציין כי כל הקודים האתיים של הרופאים בעבר ובהווה אוסרים בצורה ברורה על רופא לקיים יחסי מין עם חולה¹⁶⁷. אכן, ללא ספק קיימת מאז ומעולם תופעה של פגיעה מינית במטופלות על ידי מטפלים שונים. יחד עם זאת רק בשנות ה-70 של המאה

ההלכה העקרונית והחששות — בעניין הליכת אשה לבדיקות מעקב וביקורת אצל רופא נשים באופן כללי, אין אמנם איסור עקרוני, אך קיימים חששות הלכתיים אחדים, כגון פריצות זנות ממש; איסור קריבה לעריות, כשיעשה הרופא עמהם מישושים יותר מהצורך; ואיסור ייחוד.

ציון סי' עה; שו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' עג; שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' קפו; שם, ח"ד סי' קסז; שיעורי שבט הלוי, הל' נידה, סי' קצה סוסע' יז; שו"ת וישב משה ח"א סי' לד, וח"ב סי' קכד; שו"ת באר משה ח"ד סי' קיח אות יד; שו"ת תשובות והנהגות, ח"א סי' קמ; שו"ת במראה הבזק ח"ה סי' קיא. [164] שערי הלכה ומנהג ח"ג סי' קל, ובאגרות קודש ח"ד מ' ד'תתנ"ד. [165] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם חאבהע"ז סי' כב סק"א. [166] ראה בס' הרפואה והיהדות, עמ' 137-143. וראה עוד בספרו של פרויס, בתרגומו האנגלי של רוזנר, עמ' 12-14. [167] ראה Fahy T and Fisher N, *BMJ* 304:1519, 1992.

רמב"ם סוטה א ב; טושו"ע אבהע"ז קעח ד. [159] שו"ת אגרות משה, שם, אות כב. [160] שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' צד. [161] שו"ת מנחת שלמה סי' צא אות כב. [162] שו"ת מהרי"ל דיסקין ח"ב קו"א סי' ה אות רז; שו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' יד; שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' קפב. ובדבר הלכה סי' טו ס"ב משמע, שיש קצת איסור בשהייה קצרה משיעור טומאה, וראה בשו"ת מנחת שלמה, שם, שדחה דבריו אלו. וראה בס' ההלכה במשפחה פט"ז הע' 80, שלדעתו השיעור להחמיר הוא כשתי דקות; ובדבר הלכה, הוספות חדשות לסי' טו העלה, שהשיעור הוא 35 שניות. וראה בס' יחוד עמ' ל. [163] ראה — פלתי יו"ד סוסי' קצה; שו"ת בנין

כי מגע מיני בין חולה לרופא הוא בלתי מוסרי¹⁷⁴.

תנאים בביקור אשה אצל רופא נשים

אשה שצריכה ללכת לרופא נשים, ובגלל הצניעות הנדרשת בבדיקה, עליה להיות עם הרופא לבד בחדר סגור – דנו הפוסקים בתנאים ההלכתיים הנצרכים בבדיקה כזו, כדי להימנע מאיסור ייחוד. יש לציין, שהפוסקים שדנו בשאלה זו התייחסו לגדרי ייחוד כפי שפורטו לעיל, והכריעו בכללים העקרוניים על פי דרכם. מכאן נובעים הבדלי הפסיקות המתייחסים ישירות לשאלת הייחוד בבדיקת נשים:

היתר ללא תנאים – יש הסבורים, שברופאים העוסקים בטיפול בנשים, יש גדרים ותנאים מיוחדים הנוגעים להם, ומשום כך אין כלל איסור ייחוד, ועל כן התפשט ההיתר לנשים ללכת לרופא. לשיטה זו מותר משום ייחוד, אף כשהיא הולכת לבדה בלא בעלה, ואף אם הדלת נעולה, ואפילו בלילה, ואפילו כשהרופא הוא גוי, ואפילו באשת כהן¹⁷⁵.

הגדרים שסמכו להקל ברופא הם: לא

ה-20 החלו להתפרסם נתונים על פגיעות מיניות במטופלות, ואף פורסם ספר על ידי מטופלת כזו¹⁶⁸. במחקר ארצי בארה"ב בראשית שנות ה-70 הודו 18% מהרופאים המיילדים, 13% מרופאי המשפחה ו-12% מרופאים פנימאים שקיימו יחסי מין עם מטופלות¹⁶⁹. בסקר ארצי בארה"ב בראשית שנות ה-80 של המאה ה-20, הודו 1075 פסיכיאטרים-גברים, ו-257 פסיכיאטריות-נשים במגע מיני עם החולים שלהם¹⁷⁰. בסקר אחר בין מתמחים בפסיכיאטריה נמצא כי 4.9% מתוך 548 משיבים הודו על מגע מיני עם המורים שלהם, ו-0.9% קיימו מגע מיני עם חולים¹⁷¹. בסקר אחר בארה"ב נמצא, כי 421 פסיכיאטרים סברו, שאין לראות כבלתי קביל מגע מיני בין פסיכיאטר לבין מטופלת לאחר גמר הטיפול¹⁷². בסקר בין 314 מתמחים בפסיכיאטריה בקנדה הודו 4.1% מהנשים ו-1.2% מהגברים על מגע מיני עם המורים/מורות שלהם. בין השנים 1981-1996 נענשו 761 רופאים בארה"ב על תקיפה מינית של מטופלים, אם כי לרובם לא נשלל רשיון העבודה¹⁷³. באותו מחקר נמצא כי פסיכיאטרים, רופאי נשים ורופאי משפחה הם המועדים ביותר למעשים אלו. וועדת האתיקה של ההסתדרות הרפואית האמריקאית הסיקה,

JAMA – ראה [174] 279:1883, 1998
 וראה עוד בנידון במאמרים 266:2471, 1991
 הבאים – Shapiro ET and Morrow CK, *Hastings Cen Rep*, Oct-Nov 1987, pp. 26-27;
Am J Psychiatry 147:129, 1990; Appelbaum PS & Jorgenson L, *Am J Psychiatry* 148:1466, 1991; Ovens HJ, et al, *CMAJ* 157:663, 1997 [175] שו"ת ישכיל עבדי ח"ב סי' יז. וראה בשו"ת אגרות משה חאבה"ז ח"ד

Freeman L and Roy J, *Betrayal*. New York, 1976 [168]
 Kardener SH, et al, *Am J Psychiatry* 130:1077, 1973 [170]
 גartell N, et al, *Am J Psychiatry* – 143:1126, 1986 [171] ראה –
 and Herman J, *Am J Psychiatry* 145:690, 1988 [172] ראה –
 Herman J, et al, *Am J Psychiatry* 144:164, 1987
 Dehlendorf CE and Wolfe SM, *JAMA* [173]

לאשה המבקרת אצל רופא¹⁸¹, ועוד גרוע הרופא מסתם אנשים בכך שעסקו ומלאכתו עם הנשים¹⁸², וכן שליבו גס בהן¹⁸², ולכן גם בבית חולים יש להקפיד על איסור ייחוד¹⁸³, ואין הבדל בפרטי דיני ייחוד בין רופא כללי לבין פסיכותרפיסט¹⁸⁴, ואדרבה, יש להיזהר יותר בייחוד עם פסיכיאטר מכל רופא אחר, שכן בין הפסיכיאטרים ידועים מקרים, שנכשלו עד כדי מגע מיני עם המטופלות שלהם¹⁸⁵.

מרעי חזקתייהו, שאם יודע שהתנהגו שלא כהוגן, יתרחקו מהם החולים, ויפסידו פרנסתם¹⁷⁶; פחד מעונש של הערכאות¹⁷⁷; טריד בעבודתייהו, היינו כיוון שהוא טרוד בעבודתו המקצועית, אין דעתו נתונה ליצרו¹⁷⁸; משום כדי חייו ופרנסתו¹⁷⁹; כיום יש להניח, שיש אנשים שאינם מקפידים להיכנס לחדרו של הרופא, אף בעת שבדוק את החולה, וכל שהאחות, או חולה, או כל אדם אחר יכול להיכנס כל רגע לחדר, בין בתפקיד, בין בטעות, אין כאן איסור ייחוד¹⁸⁰.

סניפים הלכתיים למניעת ייחוד אצל

רופא – לאור זאת, הצריכו הפוסקים למצוא סניפים הלכתיים, כדי להימנע מאיסור ייחוד בבדיקה רפואית של אשה:

איסור עקרוני, והיתר רק בתנאים מוגדרים – אכן, דעת רוב הפוסקים היא, שבאופן עקרוני חל איסור ייחוד ביחס

משה ח"א סי' לד, שבזמנינו נהגים שנכנסים אנשים שונים לחדר הבדיקה, ופחדו של הרופא שיפסיד פרנסתו גדול יותר. אך דחו שיטה זו – שו"ת נשמת כל חי ח"ב סי' א; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פי"ט סק"ח-ט. [180] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם ח"א סי' כב סק"א; שו"ת וישב משה ח"א סי' לד. וראה בס' ההלכה במשפחה, פט"ו סל"ג, בשם בעלי הוראה, שכתב להיפך, היינו שמקובל שבשעת הבדיקה לא נכנס שום אדם לחדר, ולכן אסר אף בדלת סגורה בלבד. [181] ראה – סי' יחוד, הלכותיו בקצרה, עמ' ה, בשם הגרי"א הענקין; שם עמ' ז, בשם הגרי"מ אהרונסון; שם עמ' כב ועמ' כח, בשם הגר"ח שיינברג, והגרי"ש אלישיב; הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם ח"א סי' כב סק"א; שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' קפ, וסי' קפו; ח"ד סי' קסז; ח"י סי' רלז. [182] ראה לעיל הע' 148 ואילך. [183] הגר"א אונטרמן, בהערות בסוף אוצה"פ כרך ט, עמ' 260, אות א; מדריך הלכתי לאחיות בבתי חולים, פ"א סי"ד. [184] מ. ספירו, חוב' אסיא, מז-מח, תש"ג, עמ' 32-39. וראה עוד בחוב' אסיא מט-ג, תש"ג, עמ' 173. [185] ראה לעיל הע' 167 ואילך.

סי' סה אות א. [176] שו"ת ישכיל עבדי ח"ב סי' יז; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו פי"ב סק"א; אוצה"פ סי' כב ס"ג סק"ח אות ו; דבר הלכה פ"ג הע' מג. וראה בשו"ת אגרות משה חיו"ד ח"ב סי' פב, שכתב סברה זו גם לגבי נהג מונית, ואפילו גוי. אמנם בזכרון עקידת יצחק, עמ' נח, כתב שאין להתיר מסברא זו. [177] שו"ת ישכיל עבדי, שם; אוצה"פ סי' כב סק"ח אות ה. וראה בשו"ת חות יאיר סי' כו. [178] ראה ע"ז כ ב; שו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תפא; שו"ת בנין ציון סי' עה; שו"ת ישכיל עבדי שם; שו"ת אגרות משה ח"א סי' סה אות א; נשמת אברהם חיו"ד סי' קצה סק"ז. וראה במאמרו של הרב ע. ברוך, תחומין, י, תשמ"ט, עמ' 315 והע' 18. אך יש מי שדחה את ענין הטרדה, שלא שייך להיתר ייחוד, אלא רק לענין חשש חיבה במישוש הדופק – הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם ח"א סי' כב סק"א. וראה ברא"ש קידושין פ"ד סי' כז, בשם הר"ח, ובמרדכי קידושין סי' תקמ, ובמאירי קידושין פב א, שאין היתר לייחוד משום טרדה בעבודה, וכן כתב בשו"ת נשמת כל חי ח"ב סי' א. אך ראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פי"ט, מה שחילק בנידון. [179] שו"ת חות יאיר סי' סו. וראה בשו"ת וישב

יש מי שכתבו, שטוב ונכון הוא שבעלה ילך עמה ויהיה בחדר הסמוך, ואם אי אפשר הדבר, ובפרט כשבעלה הוא איש חרד ותלמיד חכם, ולא יכול לשבת בחדר ההמתנה של רופא נשים, תלך עמה אחת מהנשים השומרות מפני איסור ייחוד¹⁹¹, ואם זה בלתי אפשרי, תלך עמה אשה אחרת שבעלה בעיר, ועדיף שתהא זו אשה מעל גיל ארבעים שנה, וידעו הבעלים ששתי הנשים הולכות לרופא הנשים¹⁹².

ביקור אצל רופא במרפאה פרטית בביתו – אם אשת הרופא עמו בבית, אין איסור ייחוד ביהודי, ואפילו הוא פרוץ¹⁹³; אך יש מי שכתב, שלכתחילה ראוי שיתלווה אליה בעלה או קרובה¹⁹⁴; ויש מי שכתב, שאם חדר המרפאה נמצא בביתו של הרופא, מותר, אפילו כשסוגר עם מפתח¹⁹⁵.

ביקור במרפאה ציבורית או בבתי חולים – אם הרופאים והאחיות נכנסים לחדרים בלי נטילת רשות, אין איסור

אסור לאשה להיבדק אצל רופא כשהדלת נעולה, וכן אסור לאחות לטפל באיש חולה כשהדלת נעולה במנעול, אלא שתהא הדלת פתוחה קצת, או סגורה, אבל על כל פנים לא נעולה בכל מקרה¹⁸⁶, שכן היתר פתח פתוח מועיל אף לרופא, אף שעסקו עם נשים¹⁸⁷. יש מי שכתב להתיר משום ייחוד בבדיקת רופא, אפילו אם הדלת נעולה, בתנאי שיש מפתח בידי מישהו אחר, אפילו אם איננו נמצא כעת במקום, שיכול לפתוח בכל עת שירצה¹⁸⁸.

יש שכתבו, שהבדיקה הרפואית של אשה מותרת דווקא אם יש אנשים הממתינים בחוץ לרופא, או שיש עדיין מוזמנים לרופא גם אם טרם הגיעו, או לפחות שיש משרתת של המרפאה בחוץ; אבל אם אין משרתת באותה מרפאה, והאשה היא לבדה בסוף היום, אין להתיר לה ללכת לרופא בתנאים אלו¹⁸⁹; ויש שהתירו דווקא בתנאי שנמצאים שם לכל הפחות שלושה רופאים או אחיות, כשכל השלושה הם יהודים, או שנמצאים בחוץ איש ואשתו¹⁹⁰.

הגר"ח שיינברג, והגרי"ש אלישיב; שם עמ' ז, בשם הגרי"מ אהרונסון. [191] ראה בשו"ע אבהע"ז כב י. [192] שו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' עג; שם ח"י סי' לא אות ב; שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' קסז; ההלכה במשפחה, פ"י ס"א, ושו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תשעה; הגרי"מ נויבירט, הובאו דבריו בנשמת אברהם חאבהע"ז סי' כב סק"א. [193] שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' מ פי"ב סק"י-יב; ס' יחוד, עמ' ז, בשם הגרי"מ אהרונסון; דבר הלכה סי' ג סקמ"ג. [194] ההלכה במשפחה, פט"ו סל"ה, ושו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תשעה. [195] שו"ת

[186] הגר"מ אונטרמן, בהערות בסוף אוצה"פ כרך ט, עמ' 260, אות א; שו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' עג; שם ח"י סי' לא אות ב; מדריך הלכתי לאחיות בבתי חולים, פ"א סי"ד; שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' קסז; שם, ח"ה סי' רג אות ו; ההלכה במשפחה, פ"י ס"א. [187] דבר הלכה, עמ' מה. [188] ס' יחוד, עמ' ז, בשם הגרי"מ אהרונסון; שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' מ פי"ב סק"י-יב. וראה לעיל הע' 58 ואילך, בגדרי פתח פתוח. [189] שו"ת אגרות משה, חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות א; וראה בשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רג אות ו. [190] ס' יחוד עמ' כח, ועמ' כז הע' 2, בשם

ייחוד¹⁹⁶.

איש הנבדק אצל רופאה – אין איסור ייחוד כל זמן שאין הדלת נעולה; ואם הדלת נעולה – מותר, כל זמן שבעלה של הרופאה בעיר²⁰⁵.

זקן ומי שאין לו כוח גברא – זקן, ואפילו מופלג, ומי שאין לו כוח גברא – יש מי שכתבו, שאף הם אסורים בייחוד²⁰⁶; יש מי שכתב, שמותר להם להתייחד עם אשה, ואין שום איסור בזה, ובתנאי שאין כל חשש מציאותי, שיוכלו לגלות ערווה, ומכל מקום אף הם צריכים להתרחק מהייחוד, משום מראית עין. ועוד כתב שם לחלק בין זקן שאין לו עוד גבורת אנשים, ולכן אין כל חשש מציאותי שיוכל לגלות ערווה, שאז האיסור הוא רק משום מראית עין, לבין חולה שאינו מסוגל עתה להתקשות, אך יוכל בעתיד, שאז יש איסור ייחוד אף בתקופת מחלתו²⁰⁷; ויש מי שכתבו, שסתם זקן אסור בייחוד, אבל זקן שהוא חולה, והרופאים אומרים שמצד מחלתו לא יכול

אם אשתו של הרופא בעיר – יש מי שמתיר גם בדת נעולה¹⁹⁷; ויש שמשמע מהם שאוסרים, כי צריך שתהיה אשתו דווקא עמו בבית, ולא די שהיא בעיר¹⁹⁸.

דין בעלה בעיר, אם מועיל ברופא – יש הסבורים, שיש לסמוך על דעת המקילים, כי אין לקבוע בכירור שדין הרופא הוא כגס בה או כפרוץ¹⁹⁹; ויש הסבורים, שברופא שכבר בדק אותה אשה הרבה פעמים, נחשב כמי שליבו גס בה, ולא מועיל ההיתר של בעלה בעיר²⁰⁰, אלא דווקא כשבעלה או אמה וכדומה באים יחד עמה²⁰¹, או בצירוף אשה אחרת²⁰².

אם בעלה נתן לה רשות ללכת לרופא – יש האוסרים מדין ייחוד²⁰³; ויש הסבורים, שגם כאן יש לסמוך על המקילים²⁰⁴.

הובאו דבריו בנשמת אברהם חאבהע"ז סי' כב סק"א. וראה לעיל הע' 90 ואילך, בדין בעלה בעיר. [203] סי' יחוד, עמ' כב, בשם הגרי"ש אלישיב, והגרי"ח שיינברג; שו"ת ישיביל עבדי ח"ב סי' יז; דובב מישרים ח"א סי' ה; דבר הלכה עמ' צא. [204] שו"ת ציץ אליעזר שם. וראה לעיל הע' 98-99, בדין נתן לה בעלה רשות. [205] שו"ת ציץ אליעזר ח"ח סי' כז. [206] שו"ת זית רענן ח"א חאבהע"ז סי' א; שו"ת דברי מלכיאל ח"ד סוסי' קב; שו"ת מאורות נתן סי' מז; דבר הלכה, בהוספות לסי' ב, בשם החזו"א; הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם חאבהע"ז סי' כב סק"ב; ההלכה במשפחה פט"ו סי"ד. וראה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' מה, אות ב, שמשמע שכן דעת הגרי"ש אלישיב. [207] שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פכ"ב סק"ח; שם ח"ז סי' מז; שם ח"ח סי' יד אות ז; שם ח"יב

ציץ אליעזר שם. [196] סי' יחוד עמ' כח, ועמ' כז הע' 2, בשם הגרי"ח שיינברג, והגרי"ש אלישיב; שם עמ' ז, בשם הגרי"מ אהרונסון; דבר הלכה סי' ג סקמ"ג. וראה בס' ההלכה במשפחה, פט"ו סל"ד. [197] שו"ת ציץ אליעזר שם. [198] דבר הלכה עמ' עט. וראה עוד במאמרו של הרב ש. אבינרי, אסיא, ב, תשמ"א, עמ' 90-92 הע' 12. [199] שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פי"ב סק"ז-יב. וראה עוד בברכי יוסף אבהע"ז סי' כא סק"ז; שו"ת יוסף אומץ סי' צז; דבר הלכה פכ"ה סי' ב, בשם החזו"א. [200] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם חאבהע"ז סי' כב סק"א. וראה עוד בדבר הלכה סי' ז סוסע' יז; שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רג אות ו; ההלכה במשפחה, פט"ו סל"ג, בשם בעלי הוראה. [201] ההלכה במשפחה, פט"ו סל"ג, בשם בעלי הוראה. [202] הגרי"י נויבירט,

התירה התורה ייחוד, משום שסופה להיטהר, אבל במורדת אסור להתייחד עמה אלא בעדים²¹⁵. וכך מי שאסרו לו הרופאים להזדקק לאשתו לזמן ארוך, מוטב שתטבול האשה, כי אחרת יש חשש איסור ייחוד²¹⁶.

בעניין נסיעה במכונית – יש הסבורים, שקיים בו איסור ייחוד, ואסור לאיש ואשה לנסוע לכתחילה במכונית לבדם, אפילו בדרך ראשית, ואפילו ביום, אבל בשעת הדחק מותר²¹⁷; יש מי שכתב, שאין איסור ייחוד בנסיעה במקומות שעוברות מכוניות לעתים תכופות, אבל יש איסור ייחוד בנסיעה במקומות שוממים, או בשעת לילה²¹⁸; יש שכתבו, שאפשר שעכשיו שברוב הדרכים יש כל הלילה עוברים ושבים במכוניות, הרי זה רשות הרבים לעניין ייחוד²¹⁹; ויש מי שכתבו, שאין דין ייחוד במכונית, אפילו בלילה, ואפילו במקום שאין בו אנשים רבים, ואפילו במצב שאין בו פיקוח נפש²²⁰. אמנם יש מי שכתב, שנתפשט המנהג שנשים

להתקשות, אין איסור, וכן אין איסור ייחוד עם פנויה בסתם זקן, שעל פי דרך הטבע לא יכול להתקשות²⁰⁸.

יולדת, גם בזמן שיש לה צירי לידה פעילים, יש איסור ייחוד עמה²⁰⁹. ויש מי שכתב, שיתכן שאין איסור ייחוד ביולדת שציריה תכופים²¹⁰.

חולה, בין שהאיש חולה, ובין שהאשה חולה, ואפילו שכיב מרע, אסור בייחוד²¹¹. ולכן אמנם מותר לאיש לבקר אשה חולה, וכן מותר לאשה לבקר איש חולה, אך יש להיזהר שלא יהיו לבדם בחדר מדין ייחוד²¹².

ניחום אבלים – מותר לאיש לנחם אשה, אך יש להיזהר שלא יבואו למצב של ייחוד²¹³, שכן יש איסור ייחוד גם באבלים²¹⁴.

אשה בריאה שמסרבת לטבול – אסור לבעלה להתייחד עמה, כי דווקא בנידה

מהרש"ם ח"ב סי' קעח; שו"ת זקן אהרן ח"ב סי' כט. [216] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם חיו"ד סי' קצו סק"א. וראה באוצה"פ סי' כב סק"ה אות ב, בשם אמרי כהן. וראה בדבר הלכה סי' טו סע' ו-ז, ובשו"ת בסוף הספר סי' ז. [217] שו"ת אגרות משה חיו"ד ח"ב סי' פב, ושם חאבה"ע"ז ח"ד סי' סה אות ג; תורת היולדת פי"ד ס"ב. וראה עוד במסגרת השולחן סי' קנב סק"ה. [218] הרי"ג גרינוולד מפאפא, הובאו דבריו בס' טהרת יו"ט ח"ז עמ' נו; ההלכה במשפחה פט"ו סל"ז; הגר"מ אליהו, הובאו דבריו בס' קדושים תהיו, עמ' 146. [219] שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פט"ו סק"ח-ז; שו"ת משנה הלכות ח"ג סי' מח. [220] שו"ת מנחת שלמה סי' צא אות כא; הגר"ח"פ שיינברג, הובאו דבריו בס' תורת היולדת, פי"ד סוף הע' ד,

סי' סז אות' ב-ה. [208] שו"ת אגרות משה חאבה"ע"ז ח"ד סי' סה אות י; דבר הלכה סי' ב סע' ט. וראה בע' זקן הע' 386 ואילך. [209] דבר הלכה, בסוף הספר; שו"ת מנחת שלמה סי' צא אות כא. [210] תורת היולדת פי"ד הע' ד. וכתב שם, שכך נוטה דעת הגר"ש אלישיב. [211] שו"ת הרשב"א סי' אלף רמג, הובא בב"ש סי' קמח סק"ו; מקנה קידושין פ ב ד"ה בזה; שו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' סז אות ד; דבר הלכה סי' טו אות ד, ובהוספות עמ' קסה. וראה באוצה"פ סי' כב סק"ח אות ג, וסק"ח אות ד. [212] ערוה"ש יו"ד שלה יא; וראה בשו"ת זקן אהרן ח"ב סי' עו; שערים המצויינים בהלכה קנב יד, קצב יח, רז א. וראה בע' בקור חולים הע' 128 ואילך. [213] גשר החיים פ"כ ס"ה. [214] שו"ת מאורות נתן סי' מז. [215] שו"ת

ואם הנסיעה בלילה, או אפילו ביום, אך אי אפשר לראות דרך החלונות, יש איסור ייחוד; ואם יש אדם נוסף עם הנהג, מותר בחולה בכל מקרה, ואפילו בלילה, ואפילו מחוץ לעיר²²⁸.

יולדת שצריכה לנסוע לבית חולים בשבת — אם הנהג הוא נוכרי, יתלווה אליה בעלה או תינוק, כדי למנוע איסור ייחוד²²⁹; ואם הנהג יהודי — יש שכתבו, שאין להתלוות אליה לצורך מניעת איסור ייחוד, שכן עדיף שלא יחלל עוד אחד את השבת²³⁰, ומכל מקום טוב שתסיע אותה נהגת²³¹; ויש שכתבו, שכדאי שיצטרף עוד אחד, ואפילו בשבת, כדי להצילה מאיסור ייחוד, ואין הבדל בין נהג יהודי ונהג גוי²³², אבל אם הנסיעה היא מחוץ לי"ב מיל, אין לעשות כן, אלא אם היא מפחדת²³³.

בדין נסיעה במעלית — יש הסבורים, שאין איסור ייחוד, אפילו בקומות גבוהות²³⁴; ויש הסבורים, שיש איסור ייחוד אף על פי שאין בה שיעור

לוקחות עמן ביום-חול תינוק או תינוקת בדרך²²¹.

בנסיעה בלילה, מספיק שיהיו עם האשה שני אנשים, היינו הנהג ונוסע נוסף, כי בשעת נסיעה לא חוששים לשינה²²².

בדין נסיעה במכונית עם נהג נוכרי, יש שכתבו שאם יש עוברים ושבים — מותר²²³, ונהגו נשים לנסוע עם נהג נוכרי אפילו בלילה, ואין לדונה כעוברת על דת²²⁴, ומכל מקום כל מי שיראת ה' בליבו יחוס לנפשו²²⁵; ויש מי שכתב, שהדבר תלוי בזמנים ובמקומות, ובזמנינו יש להיזהר מנסיעה בלילה²²⁶; ויש מי שאסר בכלל²²⁷.

בעניין נסיעה באמבולנס ביום חול — אם בעלה בעיר, מותר לאשה נשואה לנסוע בו, בין ביום ובין בלילה, ואפילו אם אי אפשר להסתכל דרך החלונות; ואם היא פנויה, או שהיא נשואה, אך הנסיעה היא מחוץ לעיר, אם הנסיעה היא ביום, ואפשר לראות דרך החלונות — מותר,

חאו"ח סי' יד; הגרא"י אונטרמן, אוצה"פ סי' כב סק"א אות ז, ועמ' 260; תורת היולדת שם. [231] תורת היולדת, שם. [232] שו"ת שם אריה חאבהע"ז סי' לג; שו"ת טוטו"ד מהדו"ק סי' קצב; הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם חאבהע"ז סי' כב סק"א; שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' לח אות ד; שו"ת ציץ אליעזר ח"יב סי' לג. [233] הגרש"ז אויערבאך, שם. [234] טהרת יו"ט ח"ז עמ' סה, בשם הגר"י שטייף; שערים המצויינים בהלכה סי' קנב סק"ו; שו"ת משנה הלכות ח"ד סי' קפז; הגרש"ז אויערבאך, בראש ספר דבר הלכה; שו"ת אגרות משה חאבהע"ז ח"ד סי' סה אות כב; שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פכ"ב סק"ד; ההלכה במשפחה

וכן משמע בדבר הלכה סי' טו סק"א, ושו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רב אות א. [221] ס' דבר הלכה סי' ד סע' ד סקכ"ח. [222] שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ פט"ו סק"ח. [223] עזר מקודש אבהע"ז סי' כב; שו"ת צור יעקב סי' טז. [224] שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' לג. [225] שו"ת שאילת שלום מהדו"ק סי' צה. [226] שערים המצויינים בהלכה קו"א סי' קנב סק"ג. [227] טהרת יו"ט ח"ז עמ' נו. [228] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם חאבהע"ז סי' כב סק"א, וסק"ח. וראה דבריו בשו"ת מנחת שלמה סי' צא אות כא. [229] תורת היולדת פי"ד ס"ב. וראה בס' דבר הלכה סי' ד סע' ב-ד. [230] שו"ת עמק שאלה

טומאה²³⁵.

או לבית המשפט.

חוק זה מתייחס לכל מקום עבודה, ובכללו גם לבית החולים, למירפאה ולכל מגע בין מטפל למטופל.

בית המשפט העליון בישראל נדרש לסוגיה של קיום יחסי מין בין פסיכולוגים לבין מטופלות, וקבע בשני מקרים אשמה ברורה של פסיכולוגים כאלו, תוך הדגשת האיסור החמור בצורת התנהגות כזו²³⁷.

בחדרי רנטגן והדמייה – במצב בו חדר הבדיקה ננעל בעת ביצוע הבדיקה, ולא ניתן להיכנס לחדר הבדיקה מאזור ההמתנה, יש איסור ייחוד. לפיכך, יש להקפיד שטכנאית תבצע את הצילום עבור אשה, וטכנאי יבצע את הצילום עבור איש, או שיהיה שומר המציל מאיסור יחוד בעת הבדיקה. והטוב ביותר להתקין את חדרי הצילום כך שהחולה יישאר לבד בחדר הבדיקה, והטכנאי יבצע את הבדיקה מבחוץ²³⁶.

ילד – ראה ערך קטן

ד. רקע משפטי

ילוד

א. הגדרת המושג

בלשון המקרא וחז"ל מצינו מושגים שונים להגדרת הרך הנולד סמוך ללידתו:

וולד¹ – שם זה כולל יילוד זכר, נקבה, ואפילו טומטום ואנדרוגינוס². לעתים משמש המושג וולד כשם נרדף לעובר³, אך לעתים הוא מציין דווקא יילוד

הכנסת בישראל חוקקה חוק למניעת הטרדה מינית, התשנח/1998. על פי חוק זה ישנן חמש צורות של התנהגות מינית אסורה במקומות עבודה: סחיטת אדם לביצוע מעשה בעל אופי מיני; מעשה מגונה; הצעות חוזרות בעלות אופי מיני; התייחסות חוזרת למיניותו של האדם; התייחסות מבזה או משפילה למינו או לנטייתו המינית של אדם. מי שמרגישה שהוטרדה מינית במקום עבודתה, יכולה להגיש תלונה על כך למעביד, למשטרה

– התירו רק בשעת הדחק. וראה עוד בנידון באוצה"פ סי' כב סקל"ה אות ט. [236] ראה אסיא חוב' עה-עו, תשס"ה, עמ' 111, בשם הגר"ש אלישיב, הגר"ש וואזנר והגר"נ קרליץ. [237] ע"פ 7024/93 פלח נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(1) 2; ע"א 2606/95 שרי נ' ועדת המשמעת על פי חוק הפסיכולוגים, תשל"ז/1997, פ"ד מט(5) 177.

[1] אין לה ולד (בראשית יא ל); רוחצין הוולד בשבת (שבת קטב ב). [2] נזיר יב ב-יג א. [3] כגון ארבעים יום קודם יצירת הוולד (סוטה

פ"טו סל"ו, בשם בעלי הוראה; הגר"ש אלישיב, הובאו דבריו במאמרו של הרב ע. ברזון, תחומין, י, תשמ"ט, עמ' 312 הע' 16; עשה לך רב, ח"ה סי' לו. [235] הפץ חיים להר"ח פאלאג'י סי' לה; טהרת יו"ט ח"ז עמ' נו-נו, בשם הרב דצעהלים והרב מפאפא; סי' יחוד, עמ' ל, בשם הר"ח שיינברג; שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' קפב. אך ראה שם בח"ב סוסי' קלא, שכתב שלא נטה להחמיר רק אם יש שיעור ייחוד בזה, אבל אם לא יגיע לשיעור ייחוד, פשוט להקל. שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' צד, ושו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' יד